

Gustav Adolfs kyrka Viby

56.0106, 14.2483

På det mäktiga gråstenstornet till Gustav Adolfs kyrka står årtalet 1784, det år som tornet tillbyggdes på den gamla medeltida kyrkan från 1100-talet. Tornet ersatte då en gamla klockstapel sydväst om kyrkan.

Bara sex år tidigare hade kyrkan bytt namn från Viby kyrka. Det var talmannen i bondeståndet, Nils Svensson som ansökt hos kung Gustav III om att få byta namn på hemförsamlingen efter Sveriges nyfödde tronföljare, den blivande Gustav IV Adolf. Trots att denne senare avsattes som kung 1809 och tvingades abdikera, behöll man namnet Gustav Adolfs kyrka!

Under senare delen av 1400-talet slogs valv i kyrkan, som senare dekorerades i den så kallade Everlövmästarens stil.

Målningar som finns kvar i den breda triumfbågen samt i korets valvkappor framställer bland annat de fyra evangelisterna med sina symboler: ängeln för Matteus, lejonet för Markus, oxen för Lukas och örnen för Johannes.

Det var från predikstolen som inte bara Guds ord utan även nyheter förmedlades av prästen.

Tillsammans med klockaren ansvarade prästen för att även undervisa församlingen. Något som blev speciellt viktigt efter att Skåne tillfallit Sverige i freden i Roskilde 1658. Det blev då kyrkans uppgift att lära de nya undersåtarna att läsa och skriva det svenska språket. Så småningom började prästerna byta sin svarta prästdräkt med vit rundkrage mot den svenska. Men det allra viktigaste var alltså språket som skulle förändras genom att barnen lärde sig läsa på svenska. Det var ovanligt med läs- och skrivkunnighet bland bönderna, och för de flesta blev svenskan det första skriftspråk de lärde sig.

I slutet av 1600-talet kunde generalguvernören dock konstatera att de gamla prästerna inte hade lyckats lära bort det danska språket, men att de åtminstone citerade den svenska bibeln under gudstjänsterna och att psalmerna sjöngs på svenska

På den målning som tidigare prytt altaret och nu hänger på ena långhusväggen ser man Kristus böjd under korset och stående i en vinpress. Motivet anses symbolisera det ställföreträdande lidande som Guds son utsattes för.

Triumfbågen pryds av ett vackert, senmedeltida krucifix från 1400-talet som efter att i mer än femtio år var deponerad hos Kulturen i Lund i mitten av 1930-talet återfick sin plats i kyrkan.

På den målning som tidigare prytt altaret och som efter en omfattande restaurering på 1940-talet, blev upphängd på södra långhusväggen, ser man Kristus böjd under korset stående på en vinpress, som anses symbolisera det ställföreträdande lidandet.

Dopfunten som kommer från Gotland var tidigare placerad vid predikstolen men flyttades till sin nuvarande plats 1971.

Ovanför den nuvarande altartavlan i Gustav Adolfs kyrka, som visar Kristus inför Pilatus kan vi se Carl XI:s monogram. Att man placerade kungen krönta namnchiffer högt var också ett sätt att på 1600-talet övertyga ännu tvivlande skåningar om att det inte längre var den danske kungen, utan den svenske, som var högsta världsliga överhet.

På korets norra vägg hänger ett krucifix av trä från 1806, som tidigare hängt som altarprydnad på altartavlans plats.

Kyrkan har två spelbara orglar. Den äldre är från 1902 och ersatte en äldre från mitten av 1800-talet. Den nya orgeln som placerades på den befintliga läktare i "nykyrkan" byggdes på 1970-talet av A Mårtenssons Orgelfabrik i Lund.

De båda klockor som hänger i tornet är gjutna på 1700-talet.

Källor:

Webb: Fjälkinge pastorat.

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Bok: "50 kyrkor i nordöstra Skåne". Regionmuseet Kristianstad. ISBN 978-91-977127-7-4

Bok "De kallades Snapphanar. Friskyttar, rövare och bondeuppbåd". Kim Hazelius. ISBN 91-89336-40-2